

STATENS VA-NÄMND

BESLUT

2014-06-27
Stockholm

BVa 60

Va 5-15/13

SÖKANDE

1. A S
 2. K H
 3. K M och L-L M
 4. A L och B B
 5. J E och A E
 6. A-S R
 7. L B och E B B
 8. R M och A M
 9. T Ö och M Ö
 - 10a. B J
 - 10b. A C
 - 11a. A-L N
 - 11b. P N
 - 11c. G N
- Ombud för 1-11: J-E N

MOTPART

Sundsvall Vatten AB

Ombud: Jur.kand. R L

SAKEN

Kostnadsersättning vid pumpinstallation

VA-NÄMNDENS AVGÖRANDE

Va-nämnden lämnar fastighetsägarnas talan utan bifall.

BAKGRUND, YRKANDEN M.M.

Sökandena äger de fastigheter som framgår av beslutsbilaga 1. Fastigheterna ligger inom verksamhetsområdet för Sundsvall kommuns allmänna va-anläggning. Huvudman för den allmänna anläggningen är Sundsvall Vatten AB.

Av karta över Alnö, beslutsbilaga 2, framgår var fastigheterna är belägna.

Sökandena har yrkat att Va-nämnden ska fastställa att de har rätt till full kompensation för de merkostnader de får genom sina anslutningar till den allmänna va-anläggningen via LTA-pumpar.

Bolaget har bestridit yrkandet.

Målet har efter muntlig förberedelse företagits till avgörande sedan parterna slutfört sin talan i målet.

PARTERNAS UTVECKLING AV TALAN

Sökandena har bl.a. uppgett följande.

Med hänvisning till 19 § vattentjänstlagen och förarbetena menar sökandena att det finns en osäkerhet avseende kostnaderna för pumpen. Huvudmannen är skyldig att ordna med de särskilda anordningarna som krävs för att installera pumpen. Sökandena hänvisar till ”Haningebeslutet”, BVa 43/08 och ställer samma krav på ersättningsförfarande som det beslutet innebar.

Likställighetsprincipen ska gälla i hela kommunen och området. Förutom de merkostnader som de redan i dag har betalat för installation av pumpen kommer de i framtiden att få betala elkostnader. De får högre kostnader än fastigheterna på andra sidan vägen som ansluter direkt till avloppsnätet utan några som helst andra åtaganden och merkostnader. De fastigheterna har inte installerat en pump. Det är inte rättvist. Beslutet att vissa fastigheter får en extra kost-

nad är ett klart avsteg från en av demokratins grundbultar, nämligen kommunallagens likställighetsprincip.

De merkostnader som de hittills har haft avser grävning av grop om 3*3*3 m, anslutning av va-pump till den allmänna va-anläggningen och till den enskilda anläggningen, eldragningar samt installation av elskåp och elledningar.

En del fastigheter hade möjlighet till självfall, vilket togs upp med projektledningen innan arbetena drogs igång, men bolaget valde att inte utreda detta.

Berörda fastighetsägare hävdar att de inte ska åläggas vare sig tekniskt eller ett ekonomiskt ansvar för en mer eller mindre avancerad anordning som de inte önskat.

Bolaget har i anförut bl.a. följande.

Förbindelsepunkt har upprättats och meddelats för samtliga fastighetsägare. Anläggningsavgifterna har betalats och bolaget har driftsatt systemet.

Utbyggnationen av den allmänna va-anläggningen till fastigheterna på Alnö berör ca 1 500 fastigheter varav ca 700 fastigheter ansluts med LTA-pump. Valet av LTA-teknik för vissa fastigheter beror på deras belägenhet terrängmässigt. Detta medför att vissa fastigheter kan ansluta sig med självfall och andra måste ansluta sig med pump.

Om man utgår från fördelningen att elva fastigheter av totala 1 500 som berörs av utbyggnaden i området, kan det konstateras att de aktuella fastigheternas pumpbehov i första hand beror på fastigheternas terrängmässiga belägenhet i ett i huvudsak självfallssystem men där bolaget ändå har tagit på sig ett ansvar för pumpanordning enligt 19 § vattentjänstlagen. Enligt förarbetena till vattentjänstlagen (prop. 2005/06:78) omfattar inte detta ansvar i 19 § anordningar som behövs för en eller några få fastigheters eget behov, dvs. pumpningsbehov som orsakas främst på grund av fastighetens fysiska läge. Detta innebär att de aktuella fastigheterna kunde själva ha fått ansvaret att ordna sitt pumpningsbe-

hov eftersom dessa elva fastigheter kan bedömas vara några få i ett större planområde och pumpningsbehovet uppkommer på grund av fastigheternas sluttning mot strandkant.

Bolaget har tagit på sig ansvaret för dessa pumpar i enlighet med 19 § lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen) vilket innebär att huvudmannen ska införskaffa och installera pumpen samt ansvara för drift och underhåll av den. LTA-pumpen är den allmänna va-anläggningens egendom. Huvudmannens ansvar i 19 § vattentjänstlagen omfattar alltså endast LTA-pumpanordningen och övrigt på fastigheten, ansvarar fastighetsägaren för.

I kombination med ansvaret i 19 § för huvudmannen kan läsas fastighetsägarens ansvar i 20 § vattentjänstlagen. Fastighetsägaren har skyldighet att ge plats för anordning enligt 19 § på sin fastighet samt tillsyns- och vårdansvar av den. Fastighetsägaren får också stå för elförsörjningen till anordningen. Vattentjänstlagen ger ingen rätt till ersättning för en fastighetsägare när ett ansvar enligt 20 § föreligger för en anordning enligt 19 §.

Fastighetsägarna uppfattar det vara orättvist och strida mot kommunallagens likställighetsprincip att berörda fastighetsägare får merkostnader jämfört med andra fastigheter liggande på andra sidan vägen som kan ansluta sig med självfall. Bolagets uppfattning är att kommunallagen inte är tillämplig i detta ärende samt att förfarandet inte strider mot vattentjänstlagen, ABVA eller va-taxa.

Hänvisningen till kommunallagen är direkt felaktig. Debiteringsförfarandet enligt va-taxa i Sundsvalls kommun kan heller inte bedömas strida mot vattentjänstlagens princip om avgiftsuttag efter skälighet och rättvisa.

Bolaget har behandlat samtliga fastighetsägare i Alnöområdet likadant. LTA-pump behövs troligtvis pga. höjdförhållandena i området och bolaget kan inte svara på varför en del fastigheter fått LTA-pump trots att fastighetsägaren anser att det går att ansluta med självfall.

Fastighetsägaren förbereder installationen genom att gräva för pumpbrunnen och ansluter därefter pumpen till den allmänna va-anläggningen och till fastighetens va-installation. Fastighetsägaren ansvarar även för elledningar och elskåp för att kunna få igång LTA-systemet. Från elskåpet dras en elledning till pumpbrunnen för att få igång pumpen. När samtliga installationer är klara och har godkänts av bolaget sätts LTA-systemet igång. Bolaget ansvarar därefter för underhåll och tillsyn av pumpen, medan fastighetsägaren står för elförsörjningen.

Av vattentjänstlagen, förarbetena och praxis framgår det att huvudmannen endast ska ansvara för själva LTA-anordningen och att fastighetsägaren ansvarar för installationen m.m. Det är endast LTA-pumpen som huvudmannen äger, vilket kan likställas med att en huvudman äger en vattenmätare. Bolaget hänvisar till ”Timråbeslutet”, BVa 28/13.

Sökandena har genmält följande. Anläggningen i Timråbeslutet går inte att jämföra med de fall som görs gällande i målet. Fastighetsägarna har kontaktat två försäkringsbolag som har svarat att någon försäkring för oförutsedda haverier i pumpen inte går att teckna.

VA-NÄMNDENS SKÄL

Enligt 19 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen) ska huvudmannen ordna de pumpar och andra särskilda anordningar som på grund av den allmänna va-anläggningens konstruktion eller utförande behövs på en fastighet för att fastighetsägaren ska kunna använda va-anläggningen. I fråga om vattenmätare anges i paragrafens andra stycke att huvudmannen ska ordna den eller de mätare som behövs för mätningen.

Fastighetsägarna åläggs i 20 § vattentjänstlagen att upplåta nödvändigt utrymme för en sådan anordning som avses i 19 § lagen. I paragrafens andra stycke föreskrivs vidare att fastighetsägaren fortlöpande ska se till anordningen och skydda den mot skada samt vid behov svara för dess elförsörjning och i

tredje stycket åläggs fastighetsägaren en skyldighet att anmäla uppkomna fel och driftsstörningar till huvudmannen.

Enligt 31 § första stycket vattentjänstlagen gäller vidare att avgifterna för vatten- och avloppstjänsterna ska fördelas på de avgiftsskyldiga enligt vad som är skäligt och rättvist.

Bestämmelsen enligt 19 § utgör ett undantag från huvudregeln att förbindelsepunkten utgör gränsen för där huvudmannens ansvar för va-anordningarna slutar och fastighetsägarens ansvar börjar. Utvidgningen av huvudmannens ansvar har ansetts motiverat när särskilda anordningar krävs på grund av att huvudmannen valt ett visst system och detta inte är motiverat enbart av en eller ett fåtal fastigheters särförhållanden (prop. 2005/06:78, sid 73). Bestämmelsen saknade motsvarighet i den tidigare gällande lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. Genom vattentjänstlagen har nu kommit till uttryck att huvudmannen ansetts ha ett visst ansvar för sådana pumpar i lätta tryckavloppssystem (LTA) som är belägna inne på fastigheten.

Av ordalagen i 19 § framgår att denna reglerar ansvaret för själva anordningarna som, förutom pumpar, även kan omfatta andra anordningar som på grund av den allmänna va-anläggningens konstruktion eller utförande behövs för att kunna använda anläggningen. Ansvaret har tydligt lagts på huvudmannen.

Att huvudmannen alls ska ha ett sådant ansvar inne på tomtmark och på fastighetens sida om förbindelsepunkten som utgör gränspunkten mellan den enskilda och den allmänna anläggningen och därmed för huvudmannens ansvar, har inte varit självklart och diskuterades ingående av Va-lagsutredningen (SOU 2004:64 s. 272-277).

Ansvaret ansågs emellertid böra utvidgas till den nämnda typen av anordningar och det hänvisades till att va-huvudmannen redan hade ansvaret för anordningar efter förbindelsepunkten, nämligen vattenmätare. Det betonades att enbart sådana anordningar som ändå inte skulle ha behövts för fastighetens vaförsörjning skulle omfattas av det nya ansvaret vilket skulle utesluta att hu-

vudmannen skulle komma att ansvara för servisledningar och andra sedvanliga va-installationer.

Av de domar som behandlat frågan ansågs också framgå att huvudmannen på ett eller annat vis skulle ha det ekonomiska ansvaret för just pumpanordningarna i ett LTA-system. Utredningen diskuterade även hur långt huvudmannens ansvar skulle sträcka sig (s. 276):

Till en början måste han givetvis svara för införskaffande och installation av erforderliga anordningar samt vid behov ombesörja service och utbyte av dessa. Den löpande tillsynen över anordningar som finns inne på fastigheterna måste dock fastighetsägaren stå för. Huvudmannen skall inte vara skyldig att mera regelbundet låta inspektera dessa anordningar. Att återkommande inspektioner ändå sker är dock lämpligt och huvudmannen måste givetvis ha rätt att göra det. Det måste även åvila fastighetsägaren att underrätta huvudmannen om driftsstörningar och behov av åtgärder. Förutom kostnader för att anskaffa erforderliga anordningar samt för service och utbyte av dessa uppkommer även löpande kostnader som är hänförliga till driften. En LTA-pumpanordning till exempel kräver elförsörjning för att fungera. Det rör sig om tämligen låga belopp. Vi anser att fastighetsägaren bör svara för sådana löpande kostnader.

I fråga om hur huvudmannen skulle kunna fullgöra sitt ansvar för anordningen och dess installation uttalade utredningen vidare (s. 277) ”...huvudmannen har rätt till erforderliga utrymmen för de anordningar som krävs. Huvudmannen måste få ställa krav på hur dessa utformas och hur anordningarna inrättas, inte minst ur arbetsskydds synpunkt. Dessutom måste huvudmannen ha rätt till tillträde till sådana utrymmen. En föreskrift om detta i lagen kan inte undvikas.”

Det har under det fortsatta lagstiftningsarbetet inte förekommit någonting som förändrat va-lagsutredningens utgångspunkter och bedömningar i dessa hänseenden.

En föreskrift intogs också som framgått i lagens 20 § om skyldigheten att upplåta nödvändigt utrymme. Det ligger i sakens natur att huvudmannen, som ansvarig för anordningen, har rätt att kräva ett lämpligt utrymme för denna och att detta måste vara rimligt åtkomligt enligt arbetsmiljölagstiftningen. Skärpta krav i den lagstiftningen måste givetvis kunna få genomslag också i fråga om

vad huvudmannen kan kräva beträffande utformningen av upplåtet utrymme för anordningen. Vad som är ett nödvändigt utrymme måste därför kunna bedömas olika vid olika tidpunkter. Ett utrymme för pumpmodul behöver inte heller alltid utgöra en grävd grop ute på tomtmark. Det måste kunna variera efter omständigheterna så att det ibland behövs sprängning för förläggning i stenig terräng och någon gång kan kanske en naturlig hålighet kunna anpassas för en pumpinstallation. Va-lagsutredningen uteslöt inte heller att huvudmannens skyldighet att ansvara för anordningar ibland även kan gälla sådana belägna inne i byggnader på liknande sätt som förhållandet är vad gäller vattenmätare.

Fastighetsägarens skyldighet att inrätta utrymme för vattenmätare som en del av va-installationen är ett sedan lång tid etablerat åliggande i va-förhållandet som nu lagfästs i vattentjänstlagen. Oavsett belägenheten åligger det fastighetsägaren att på samma sätt tillhandahålla ett sådant utrymme för pumpanordningen, i dess egenskap av en del av va-installationen, med beaktande av de krav huvudmannen ställer på utrymmets utformning och anordningens inrättande i utrymmet. Kostnaden för att anordna ett lämpligt utrymme måste således kunna variera på olika fastigheter liksom fallet är för allt installationsarbete som t.ex. ledningsdragning inom fastigheten.

Ett huvudskäl för att huvudmannens ansvar kom att utvidgas till att i vissa fall även omfatta anordningar efter förbindelsepunkten var att den enskilde fastighetsägaren inte ansågs böra åläggas ett tekniskt och ekonomiskt ansvar för en mer eller mindre avancerad anordning som denne inte själv önskat.

Att kostnadsansvaret för själva pumpenheten i ett LTA-system enligt 19 § vattentjänstlagen lagts på huvudmannen betyder därmed inte att alla kostnader som har samband med pumpen och dess installation ska ligga på denne.

Även om det kan hävdas att vissa grävkostnader inte skulle ha uppkommit om inte den allmänna va-anläggningen behövt pumpar inne på fastigheterna, så måste frågan om avgiftsreduktion på grund av sådana tillkommande kostnader

avvägas med hänsyn till samtliga omständigheter av betydelse för en skälig och rättvis avgiftssättning.

I målet har således framhållits av bolaget att det på grund av områdets storlek och terrängen inte funnits någon annan möjlighet än att välja ett LTA-system för ca hälften av fastigheterna i området. Ingenting har framkommit som motsäger att den valda tekniska lösningen var ändamålsenlig och motiverad av terrängförhållandena på platsen.

En självfallslösning innebär normalt även djupare förlagda ledningar vilket kan medföra att fastighetens servisledning hade behövt förläggas på ett större djup med högre grävkostnad.

Förekomsten av pumpenheten på spillvattensservisen torde även medföra en något kortare servisledning än vid självfall. Fastighetsägare anslutna till ett självfallssystem, med ett eventuellt behov att pumpa vatten från den egna fastigheten, skulle inte heller komma i åtnjutande av någon avgiftsreduktion, vare sig för pumpen i sig eller för några installationskostnader.

Va-nämnden gör följande bedömning.

Det s.k. ”Haningemålet”, BVa 43/08, handlar bl.a. om huruvida huvudmannen ska ordna de pumpar och andra särskilda anordningar som behövs i enlighet med 19 § vattentjänstlagen.

Sundsvall Vatten AB har i förevarande fall åtagit sig ansvaret och ordnat pumpar och andra särskilda anordningar i enlighet med 19 § vattentjänstlagen.

Vad nämnden ska pröva är om Sundsvall Vatten AB är ersättningsskyldig för de merkostnader som pumparna har medfört.

Som framgått svarar huvudmannen i detta fall tekniskt och ekonomiskt för själva pumpen, dess underhåll och förnyelse. Grävningskostnaden i sig har inte

givit någon avgiftsnedsättning och är i nu aktuellt mål inte sådan att någon beaktansvärd nyttominskning visats föreligga.

Fastighetsägarens skyldighet att svara för elförsörjningen av pumpanordning framgår av 20 § andra stycket vattentjänstlagen. Sådan försörjning kan knappast utföras utan viss ledningsdragning som självfallet kan variera i längd och ofta även innebära visst grävarbete, allt beroende på förhållandena på de enskilda fastigheterna. Någon skyldighet för huvudmannen att svara för hithörande kostnader föreligger inte.

På grund av vad som nu anförts finner Va-nämnden att vare sig 19, 20 § eller 31 § vattentjänstlagen ger fastighetsägarna rätt att få ersättning från bolaget för de merkostnader som pumparna har inneburit.

Fastighetsägarnas talan ska således i sin helhet lämnas utan bifall.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Se bilaga 3

På Va-nämndens vägnar

Marianne Wikman Ahlberg

Va-nämnden: rådmannen Marianne Wikman Ahlberg, ordförande samt ledamöterna Tord Larsson, Inger Hansson, Sture Bergström, Per Brogren och Anders Helgée (enhälligt).